

EVROPSKÝ
ÚČETNÍ DVŮR

**Projev
10. října 2024**

Projev předsedy Evropského účetního dvora Tonyho Murphyho

Představení výroční zprávy EÚD za rok 2023

Výbor pro rozpočtovou kontrolu Evropského parlamentu

10. října 2024

V případě rozdílů platí mluvený text.

Vážený pane předsedo, vážené poslankyně, vážení poslanci, vážený pane komisaři,

je mi potěšením, že mohu dnes k tomuto **výboru** promluvit a prezentovat mu **klíčová zjištění** a hlavní sdělení z **výroční zprávy** Evropského účetního dvora **za rok 2023**. Spolu se mnou je tu i můj vážený kolega a člen Účetního dvora **Jan Gregor**.

Než přistoupíme k **podrobnostem** naší výroční zprávy, rád bych vám nejprve umožnil udělat si stručný přehled tom, co naše **výroční zpráva** představuje a proč je důležitá.

Pokud jde o **obsah**:

- o Předkládáme **výrok auditora** o spolehlivosti roční účetní závěrky a o legalitě a správnosti uskutečněných operací.
- o Ve zprávě odhadujeme **celkovou míru chyb** u **výdajů z rozpočtu EU** a uvádíme procentní podíl finančních prostředků, které nebyly využity v souladu s platnými pravidly a předpisy.
- o Zpráva je rozdělena do kapitol, které odpovídají různým výdajovým oblastem, a pro některé oblasti rovněž uvádíme **konkrétní míry chyb**.
- o Svá zjištění o **výdajích z Nástroje pro oživení a odolnost**, u nichž se uplatňuje jiný model provádění, předkládáme v **samostatné kapitole**.

S obsahem zprávy souvisí také její **význam**:

- o Zpráva je **hlavním produktem** EÚD, který vyžaduje značné úsilí a práci.

Jejím hlavním cílem je **identifikovat** příležitosti ke zlepšení a upozornit na **potenciální rizika** spojená se všemi činnostmi EU. I když můžeme poukazovat na oblasti, v nichž nebylo dosaženo zamýšlených výsledků, zdůrazňujeme také pozitivní aspekty toho, co funguje dobře. Například stále zjišťujeme nedostatky v práci mnoha auditních orgánů členských států, které kontrolují výdaje na soudržnost, upozorňujeme ale i na osvědčené postupy, na které jsme narazili u jednoho regionální operačního programu v Polsku. Příslušné kontrolní seznamy auditních orgánů a pracovní dokumentace pojednávaly s dostatečnou mírou podrobnosti o všech relevantních aspektech. To nám umožnilo sledovat auditní stopu a vyvodit závěry o provedené auditní činnosti.

Jaké jsou tedy hlavní závěry naší výroční zprávy za rok 2023?

Pokud jde o **účetní závěrku EU**, podobně jako v předchozích letech jsme zjistili, že přesně odráží finanční situaci EU, a vydáváme **čistý výrok** o její spolehlivosti.

Celkové příjmy činily 248,4 miliardy EUR. I k nim opět – stejně jako v předchozích letech – vydáváme **čistý výrok**. Je však důležité, aby si byl výbor vědom toho, že tento výrok se nevztahuje na částky ztracené v důsledku „**výpadku příjmů z DPH a cel**“. Tyto výpadky se týkají nesrovnalostí vyplývajících z **nevykázaných nebo ušlých cel a DPH**, k nimž může dojít v důsledku podvodu nebo **neefektivních postupů výběru cla či daně**. Jelikož tyto **nevybrané** částky se nevykazují jako příjmy, náš výrok se zaměřuje na **vykázané údaje**.

Pokud jde o výdaje, součástí dlouhodobého rozpočtu EU je jak **víceletý finanční rámec**, tak nástroj **NextGenerationEU** – NGEU. Financování z nástroje NGEU zahrnuje především **Nástroj pro oživení a odolnost**, jehož **model provádění** se liší od modelu provádění víceletého finančního rámce. Vydáváme proto **dva samostatné výroky** o správnosti výdajů v roce 2023: jeden pro **tradiční výdaje z rozpočtu EU** a druhý pro **Nástroj pro oživení a odolnost**.

Začněme **tradičními výdaji z rozpočtu EU** neboli VFR:

V souladu s trendem z posledních let se naše **míra chyb u výdajů z rozpočtu EU zvýšila** a zůstává **významná (materiální)**: nyní činí **5,6 %** (2022: 4,2 %), což meziročně představuje **výrazný nárůst**. Vzhledem k rozsáhlému výskytu zjištěných chyb vydáváme již pátý rok po sobě **záporný výrok**.

Míra chyb u výdajů z rozpočtu EU se určuje tak, že se zohlední a konsolidují míry chyb zjištěné v **různých oblastech politiky** v rámci rozpočtu VFR. Nyní se soustředíme na **konkrétní oblasti politiky** a podívejme se na **typická zjištění**, která k této míře chyb přispívají.

Začněme „**Soudržností**“, na niž připadá **téměř 40 %** našich kontrol.

V této oblasti politiky odhadujeme **míru chyb** na **9,3 %**, což oproti **6,4 %** v roce 2022 představuje nárůst. Z našich zjištění vyplývá, že k odhadované míře chyb významně přispěly **nezpůsobilé náklady a projekty**, jakož i porušování pravidel pro zadávání veřejných zakázek. Rovněž jsme identifikovali několik faktorů, které by mohly riziko nesprávných výdajů zvýšit. Patří k nim:

- o **časový tlak na čerpání prostředků** s tím, jak se období **víceletého finančního rámce 2014–20 chýlí ke konci**,
- o **konkurující fondy EU**, zejména **Nástroj pro oživení a odolnost**,
- o platby provedené a kontrolované **v době pandemie** a
- o možnost **100% spolufinancování projektů soudržnosti ze strany EU**. Související projekty přispěly k míře chyb **5 %**.

Naše **koncepte auditu** v oblasti „Soudržnosti“ vycházela z práce **auditních orgánů** členských států. V posledních sedmi letech jsme však zjišťovali, že jejich kontroly nejsou **dostatečně účinné**.

- o Auditní orgány soustavně nesprávně vykazují míru zbytkových chyb nižší než 2 %.
- o Chyby, které jsme v **operacích** zjistili, mohly a měly být odhaleny auditními orgány při jejich kontrolách.

Jednoduše řečeno, na jejich práci jsme se **nemohli spolehnout**. S přihlédnutím k výsledkům vlastních auditů Komise a k našim zjištěním týkajícím se chyb, které zůstaly neodhaleny, a dále k četným nedostatkům v práci auditních orgánů jsme dospěli k závěru, že na konci období způsobilosti (31. prosince 2023) **nefungovaly řídicí kontrolní systémy některých členských států** účinně a náležitě. V této souvislosti je rovněž důležité, že tyto kontrolní a řídicí systémy se v mnoha případech na úrovni členských států využívaly i ke správě finančních **prostředků Nástroje pro oživení a odolnost**.

Nyní se zaměříme na další významnou výdajovou oblast: „**Přírodní zdroje a životní prostředí**“, kde většina výdajů připadá na zemědělství a rozvoj venkova. Zde odhadujeme, že míra chyb je **významná (materiální)** ve výši **2,2 % (2,2 %, 2022)**.

Z našich výsledků sice vyplývá, že míra chyb u přímých plateb, na které připadá **66 % výdajů v tomto okruhu víceletého finančního rámce, nebyla významná (materiální)**, v ostatních oblastech souhrnně ale **významná (materiální)** byla. Na tyto oblasti, **včetně rozvoje venkova, tržních opatření, námořních činností, rybolovu, životního prostředí a opatření v oblasti klimatu**, dohromady připadá zbývajících **34 %** výdajů.

Pokud jde o oblast „**Jednotný trh, inovace a digitální oblast**“, zaznamenali jsme zvýšení **významné (materiální)** míry chyb ze **2,7 % v roce 2022 na 3,3 % v roce 2023**. Zejména **výdaje v rámci programu Horizont 2020** jsou i nadále vysoce rizikové a jsou **hlavním zdrojem** zjištěných chyb.

Vzhledem k rostoucímu významu **migrace a správy hranic** v posledních letech zavedla EU ve víceletém finančním rámci na období 2021–2027 „okruh 4“ se zvláštním zaměřením na tyto oblasti politiky. Výdaje v této oblasti se mají v novém období víceletého finančního rámce zvýšit, v roce 2023 představovaly **2,1 % výdajů z rozpočtu EU**. Pro tento rozpočtový okruh neuvádíme konkrétní míru chyb, **chyby** jsme ale zjistili **u téměř třetiny operací**, které byly předmětem našeho šetření.

Nyní přejdeme k oblasti „**Sousedství a svět**“, která zahrnuje několik nástrojů financování týkajících se **globální Evropy, předvstupní pomoci a humanitární pomoci**. Navzdory omezené velikosti vzorku výsledky našeho auditu potvrzují, že **riziko chyb v tomto okruhu víceletého finančního rámce je vysoké**, přičemž chybami je zatížena

více než polovina kontrolovaných operací. Od příštího roku budeme každoročně připravovat zvláštní posouzení tohoto okruhu, které umožní hlubší náhled na problematiku této vysoce rizikové oblasti.

Nakonec se dostáváme k okruhu „**Správa**“. Stejně jako v předchozích letech jsme dospěli k závěru, že míra chyb v tomto okruhu zůstává **nevýznamná (nemateriální)**.

Obecně lze říci, že naše práce pro účely výroční zprávy za rok 2023 týkající se dodržování předpisů vypovídá o **podstatném zvýšení** míry chyb u **výdajů z rozpočtu EU**, k čemuž nejvíce přispěla oblast „**Soudržnost**“.

Podíváme-li se na Nástroj pro oživení a odolnost, je důležité podotknout, že **projekty z něj financované se velmi podobají projektům financovaným v rámci politiky soudržnosti a často na ně dohlíží tytéž vnitrostátní orgány**. Nástroj pro oživení a odolnost však funguje na základě modelu „financování, které není spojeno s náklady“, kdy platby členským státům **nejsou podmíněny dodržováním unijních a vnitrostátních pravidel**, jako jsou pravidla pro zadávání veřejných zakázek a pravidla státní podpory.

Na rozdíl od oblasti politiky **soudržnosti a dalších rozpočtových oblastí EU** proto naše posouzení a výrok k výdajům z Nástroje pro oživení a odolnost nehodnotí, zda jsou **skutečné náklady** projektů financovaných z Nástroje pro oživení a odolnost přiměřené. Na základě nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost pro účely tohoto výroku posuzujeme a kontrolujeme **žádosti** členských států **o platby z Nástroje pro oživení a odolnost**, které jsou podmíněny **uspokojivým splněním milníků a cílů a klíčových podmínek způsobilosti**.

To je **důležité**, proto bych rád **zdůraznil**, že:

- o výplaty prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost **členským státům** nejsou navázány na **odhadované náklady** na opatření Nástroje pro oživení a odolnost, ani na **skutečné náklady** vzniklé konečným příjemcům.
- o členské státy nejsou povinny ve své žádosti o platbu uvádět informace o výdajích vzniklých **konečným příjemcům**.

V roce 2023 činily celkové **výdaje z Nástroje pro oživení a odolnost 53,6 miliardy EUR**. Náš audit se vztahoval na všech **23 grantových plateb** ve prospěch **17 členských států** ve výši **46,3 miliardy EUR** a také na zúčtování předběžného financování v celkové výši **7,3 miliardy EUR**. Zjistili jsme, že **16 milníků nebo cílů** týkajících se sedmi plateb sedmi členským státům bylo ovlivněno zjištěními s **finančním dopadem**, který je podle našeho názoru ve svém souhrnu nad naším **prahem významnosti (materiality)**. Dále jsme zjistili **systémové nedostatky**, například případy **neurčitě definovaných milníků**

nebo cílů a nedostatky v **systemech členských států pro podávání zpráv a kontrolu**. K výdajům z Nástroje pro oživení a odolnost jsme tak vydali **výrok s výhradou**.

Pokud jde o náš **výrok o Nástroji pro oživení a odolnost**, je nutno zdůraznit, že hlavním zdrojem rostoucího počtu chyb ve výdajích na soudržnost i v dalších rozpočtových oblastech VFR je **nesoulad s pravidly a předpisy EU i jednotlivých států**. Model **Nástroje pro oživení a odolnost, jak je definován v nařízení**, ale stanoví členským státům povinnost, aby samy kontrolovaly své projekty financované z Nástroje pro oživení a odolnost, a soulad výdajů Nástroje pro oživení a odolnost s těmito pravidly systematicky nezajišťuje. Takto vzniklý nedostatek v oblasti jistoty představuje pro **finanční zájmy EU** vážnou hrozbu.

Je nutno podotknout, že obavy mají i jiní aktéři: **výroční zpráva Úřadu evropského veřejného žalobce za rok 2023** zmiňuje 233 aktivních vyšetřování podvodů souvisejících s financováním z Nástrojem pro oživení a odolnost v členských státech EU, což je čtvrtý největší počet aktivních vyšetřování Úřadu evropského veřejného žalobce týkajících se programu EU.

Případné **budoucí modely financování EU** koncepčně navazující na Nástroj pro oživení a odolnost by proto měly tyto obavy řádně zohlednit, aby byla v budoucnu zajištěna náležitá ochrana finančních zájmů EU.

V rámci diskuse o **budoucnosti rozpočtů EU** se naše výroční zpráva rovněž zabývá kritickými **výzvami na makroúrovni**, které přesahují rámec naší práce v oblasti dodržování předpisů.

V roce 2023 vzrostl **dluh EU** na **458,5 miliardy EUR**, důvodem byly především výpůjčky pro iniciativu Next Generation EU. Stávající výše dluhu je **dvojnásobkem míry zadlužení** v roce 2021. Nadále však panuje **nejistota** ohledně toho, jak bude tento dluh **splacen**, neboť o návrhu Komise týkajícím se **vlastních zdrojů** nebylo rozhodnuto, a není jasné, zda tento návrh vytvoří **dostatečné příjmy** umožňující pokrytí splátek dluhu NGEU. V konečném důsledku bude tuto finanční odpovědnost nést **příští generace občanů**.

V letech 2022 a 2023 rozpočet i nadále ovlivňovala **vysoká inflace**. Odhadujeme, že rozpočet EU by do konce roku 2025 mohl ztratit přibližně **13 % své kupní síly**. Rekordní výše **543 miliard EUR** dosáhly i **zbývající závazky**, což dále zvyšuje pravděpodobnost rušení závazků k prostředkům. Tato situace rovněž přispívá k tlaku na **správné zdroje** a zvyšuje **riziko chyb**.

Naše výroční zpráva uvádí **řadu dalších podrobných informací** a zjištění, na něž bych dnes rád upozornil, čas mi to ale bohužel nedovoluje. Rád bych Vás však vyzval, abyste

se začetli do ucelených zjištění uvedených v naší výroční zprávě a v dokumentu „**Audit EU ve zkratce**“, které jste obdrželi.

Na závěr bych rád ocenil úsilí a odborné znalosti **zaměstnanců EÚD** a jeho kolegia. Jejich **nasazení a profesionalita** mají stěžejní význam nejen při přípravě naší letošní výroční zprávy, jejíž kvalita je vysoká, ale i pro další rozvoj našeho orgánu.

Děkuji vám za **pozornost** a těším se na diskusi, v jejímž rámci rád zodpovím vaše dotazy.